

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22024 - Pràcticum I (0-3)
Grup	Grup 1, 2S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

Identificació de l'assignatura

Assignatura	22024 - Pràcticum I (0-3)
Crèdits	20 de presencials (500 hores) 4 de no presencials (100 hores) 24 de totals (600 hores).
Grup	Grup 1, 2S, GEDI, GEI2 (Campus Extens)
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx
José Alarcón Piña	11:30	12:00	Dilluns	26/09/2016	09/01/2017	C-15
pep.alarcon@uib.es	11:30	12:00	Dimecres	28/09/2016	11/01/2017	C-12

Contextualització

En el mòdul *Practicum* s'inclouen les assignatures *Practicum I*, *Practicum II* i el *Treball Final de Grau*. La finalitat d'aquest mòdul és, entre altres, formar als estudiants en la seva formació professional en els centres d'Educació Infantil i suposa el desenvolupament de les competències personals-relacionals, acadèmiques i professionals treballades en les diferents assignatures.

El període de pràctiques significa pels alumnes un espai i temps privilegiats per conèixer la realitat educativa i té com a finalitat establir ponts entre els coneixements teòrico-pràctics, adquirits en l'àmbit acadèmic, i els que es construeixen en l'àmbit professional. Així, es fa necessari l'integració dels dos tipus de coneixements, teòric i experiencial, i es requereixen marcs de diàleg en els que hauran de participar els estudiants, el professorat dels centres i el professorat de la universitat. El *Practicum* permet als alumnes confirmar la seva vocació així com la capacitat professional, prendre consciència dels seus punts forts i les limitacions i, amb el suport dels tutors, prendre decisions de millora en relació al seu desenvolupament professional i personal.

El propòsit principal de la formació inicial del professorat —com també de la formació permanent— ha d'orientar-se a facilitar la construcció d'un pensament pedagògic autònom i crític. De forma anàloga a la manera com s'entén l'aprenentatge dels infants, entenem també l'aprenentatge del professorat. El mestre transforma el seu coneixement quan la reflexió sobre la pràctica i el contrast d'interpretacions evidencien les mancances de les seves concepcions i teories pedagògiques o la inadequació dels seus hàbits de comportament docent.

Fer de les pràctiques escolars l'eix del currículum significa transformar-les en àmbit d'indagació a partir del qual adquireixi sentit per als alumnes:

- explicitar el seu propi coneixement experiencial,
- compartir amb els altres aquest coneixement i estar obert a modificar-lo amb altres aportacions,
- accedir a coneixements teòrics que puguin ajudar-los a reinterpretar les situacions reals escolars, i
- cercar formes d'intervenció adients amb les anàlisis fetes.

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22024 - Pràcticum I (0-3)
Grup	Grup 1, 2S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

Guia docent

Simultàniament a la realització del Pràcticum I s'impartirà l'assignatura *Reflexió i Innovació Educativa* que afavorirà la reflexió en el procés d'aprenentatge que es va adquirint al llarg de les pràctiques.

El *Practicum I* es realitzarà a Escoles Infantils 0-3 en les que es manté conveni per a la realització de pràctiques externes i que estiguin autoritzades per la Conselleria d'Educació. Es realitza en el el segon semestre durant 15 setmanes: des de l'15 de febrer de 2017 al 31 de maig de 2017.

Requisits

Essencials

Per a la realització del *Practicum I* serà necessari haver superat el 80% de les matèries de primer i segon curs.

Competències

Al llarg del període de pràctiques es pretén formar a l'alumnat en una sèrie de competències bàsiques necessàries per desenvolupar l'acció professional (Bunk, 1994) – tècniques, metodològiques, participatives i personals- que es relacionen directament amb els quatre aprenentatges o sabers fonamentals proposats per Delors (1996) – saber, saber fer, saber estar i saber ser.

Específiques

- * CE1. Capacitat per desenvolupar un autoconcepte professional positiu i ajustat, prenent consciència de les capacitats i limitacions pròpies..
- * CE3. Capacitat per adquirir estratègies de treball col•laboratiu desenvolupant actituds de respecte a la pluralitat de perspectives, el contrast d'opinions i el respecte a la diversitat..
- * CE13. Capacitat per analitzar i desenvolupar els objectius, continguts curriculars i criteris d'avaluació de l'educació infantil..
- * CE14. Capacitat per analitzar des d'una visió crítica i constructiva els models organitzatius i contextos educatius actuals..
- * CE31. Capacitat per reflexionar i investigar sobre la pràctica educativa amb la finalitat de millorar la tasca docent i promoure projectes innovadors.

Genèriques

- * CG2. Capacitat per fomentar la convivència creant contextos de benestar i tranquil•lilitat, i abordant la resolució pacífica dels conflictes.
- * CG4. Capacitat per mantenir una actitud ètica i compromesa amb la professió docent en el marc d'una ciutadania democràtica, responsable i solidària.
- * CG5. Capacitat per promoure una imatge digna de la infància i el respecte als drets dels infants..
- * CG21. Capacitat per desenvolupar tècniques i estratègies de comunicació.
- * CG23. Capacitat per desenvolupar habilitats socials que facilitin la comunicació i el diàleg i disposar d'estratègies per el treball col•laboratiu amb les famílies.
- * CG29. Capacitat en l'adquisició d'estratègies per l'aprenentatge autònom.
- * CG30. Capacitat per observar, analitzar i documentar els processos educatius.

Guia docent

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

Els continguts a treballar en el Pràcticum I són:

Continguts temàtics

1. Coneixement i anàlisi contextual del centre
 - * Reflexió i anàlisi sobre les característiques del centre educatiu i el seu entorn
 - * Reflexió i anàlisi sobre els trets fonamentals de la línia educativa del centre: gestió, documents, dinàmica de l'equip, projectes...
2. Coneixement i anàlisi del grup classe
 - * Reflexió i anàlisi sobre les característiques de l'alumnat
 - * Reflexió i anàlisi sobre la intervenció docent
 - * Reflexió i anàlisi sobre l'organització i gestió del grup
3. Disseny i aplicació de projectes de millora i innovació
 - * Origen i justificació del projecte
 - * Finalitats i àmbits d'intervenció
 - * Desenvolupament i avaluació del projecte
4. Actituds i estratègies docents
 - * El treball col·laboratiu amb l'equip docent
 - * La reflexió sobre el propi procés d'aprenentatge
 - * La participació activa

Metodologia docent

En el primer semestre del curs es convocarà a l'alumnat a una reunió per tal de presentar el procés d'adjudicació dels centres. Prèviament a l'inici del període de pràctiques es lliurarà a l'alumnat un manual de pràctiques en el que, de forma detallada i precisa, es descriuran les característiques de les pràctiques pel que fa als objectius, organització, calendari i funcions de les persones implicades, així com el treball que ha de desenvolupar l'alumnat i l'avaluació.

Activitats de treball presencial

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Seminaris i tallers	Seminaris	Grup mitjà (M)	Els seminaris es realitzaran abans i després del període de pràctiques. En el <i>seminari pre-pràctiques</i> es donarà a l'alumnat les informacions necessàries per afrontar el practicum i s'establirà un diàleg i debat amb els estudiants sobre els centres educatius i el projecte de treball a realitzar.	10

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22024 - Pràcticum I (0-3)
Grup	Grup 1, 2S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
			<p>En el <i>seminari post-practicum</i>, una vegada finalitzat el període presencial en els centres, es posaran en comú els projectes realitzats en els centres i es debatran les aportacions d'aquest període en la formació i la preparació professional.</p> <p>En el marc dels seminaris es podrien organitzar activitats paral·leles, d'obligada assistència, com ara taules rodones, conferències, etc. en relació a experiències educatives innovadores i temes d'interès per el desenvolupament del practicum. Es notificarà prèviament a través del moodle,</p>	
Pràctiques externes	Pràctiques	Grup petit (P)	<p>Els alumnes hauran de participar de forma activa en la dinàmica general del centre educatiu i del grup classe a on s'estigui realitzant el practicum. Alguns dels àmbits d'intervenció són:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Coparticipar amb el/la mestre/a d'aula en la planificació, la implementació i avaluació de les propostes d'activitats. -Planificar, intervenir i avaluar situacions d'ensenyament-aprenentatge, responsabilitzant-se del grup classe en períodes cada vegada més extensos. -Participar en la dinàmica general del centre, activitats compartides, reunions, activitats extraescolars, visites, sortides... <p>Els alumnes participaran en un projecte d'innovació i/o millora implementat o que es vulgui implementar en el centre educatiu a on es realitzin les pràctiques. El projecte s'haurà acordat prèviament entre la universitat i el centre educatiu.</p> <p>Per elaborar el projecte de millora i/o innovació cal que el treball es realitzi en grup, així a cada centre educatiu hi assistiran, de forma general, un mínim de tres alumnes i un màxim de sis, tot i que en funció de les característiques específiques del centre i del nombre d'alumnes es podrien fer excepcions a criteri de la comissió de pràctiques.</p>	480
Tutories ECTS	Tutories	Grup petit (P)	<p>Les tutories esdevenen un element imprescindible per el seguiment de l'aprenentatge personalitzat que realitzen els alumnes durant les pràctiques. És així que s'hauran d'organitzar diverses modalitats de tutories:</p> <ul style="list-style-type: none"> * entre el professorat de la universitat i els tutors dels centres educatius, * entre el professorat de la universitat i l'alumnat, * entre els tutors del centre i l'alumnat. <p>Durant el període de pràctiques es realitzaran un mínim de tres tutories presencials entre l'alumnat i el professorat de l'universitat.</p>	10

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Campus Extens.

Activitats de treball no presencial

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22024 - Pràcticum I (0-3)
Grup	Grup 1, 2S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Informe individual	L'alumne/a haurà d'elaborar individualment dos documents d'anàlisi i reflexió: * sobre les pràctiques realitzades que inclourà <i>l'anàlisi del grup classe</i> que es lliurarà a mig període * una <i>reflexió individual</i> del propi procés d'aprenentatge que es lliurarà al finalitzar les pràctiques. En el manual de pràctiques es detallaran la descripció i les dates de lliurament de d'aquests documents.	40
Estudi i treball autònom en grup	Informe grupal	El grup d'alumnes que realitzin les pràctiques en el mateix centre hauran d'elaborar un document d' <i>anàlisi i reflexió del centre</i> que hauran de lliurar a mig període del pràcticum.	20
Estudi i treball autònom en grup	Informe Projecte de millora	Els alumnes que realitzin les pràctiques en el mateix centre hauran d'elaborar un document de <i>disseny, elaboració i avaluació del projecte millora</i> realitzat en el centre que es lliurarà al finalitzar el període de pràctiques.	40

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Cal mantenir unes actituds bàsiques de respecte envers el grup, el professorat, els tutors, el personal del centre educatiu, els alumnes i les famílies. Qualsevol actitud que obstaculitzi les dinàmiques d'aula, ja sigui en el centre de pràctiques, o a la mateixa universitat, podrà tenir repercussió sobre la nota final de l'assignatura, podent arribar a ser motiu de desqualificació.

Qualsevol activitat acadèmica que s'hagi de lliurar i presenti incorreccions ortogràfiques i gramaticals, d'estructura de continguts o una redacció inadequada, que dificulti la comprensió del contingut, serà qualificada negativament.

Segons s'exposa en el Reglament Acadèmic de la Universitat es penalitzaran les activitats fraudulentament durant el procés d'avaluació de l'assignatura, en particular la inclusió en un treball de fragments d'obres alienes presentats de tal manera que es facin passar com a propis de l'alumnat. El plagi d'alguna part o de la totalitat d'un treball o copiar a un examen és motiu de desqualificació; l'estudiant haurà de repetir el treball havent d'esperar a la següent convocatòria. Concórrer en un frau d'aquest tipus suposarà l'automàtica qualificació de "suspens" (0,0) a la convocatòria anual.

Seminaris

Modalitat	Seminaris i tallers
Tècnica	Altres procediments (no recuperable)
Descripció	Els seminaris es realitzaran abans i després del període de pràctiques. En el seminari pre-pràctiques es donarà a l'alumnat les informacions necessàries per afrontar el practicum i s'establirà un diàleg i debat amb els estudiants sobre els centres educatius i el projecte de treball a realitzar. En el seminari post-practicum,

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22024 - Pràcticum I (0-3)
Grup	Grup 1, 2S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

Criteris d'avaluació	una vegada finalitzat el període presencial en els centres, es posaran en comú els projectes realitzats en els centres i es debatran les aportacions d'aquest període en la formació i la preparació professional. En el marc dels seminaris es podrien organitzar activitats paral·leles, d'obligada assistència, com ara taules rodones, conferències, etc. en relació a experiències educatives innovadores i temes d'interès per el desenvolupament del practicum. Es notificarà previament a través del moodle, Es valorarà la preparació i participació activa dels alumnes durant els seminaris a partir de la reflexió i l'exposició dels projectes realitzats durant el practicum
Percentatge de la qualificació final:	5% amb qualificació mínima 5

Pràctiques

Modalitat	Pràctiques externes
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (no recuperable)
Descripció	Els alumnes hauran de participar de forma activa en la dinàmica general del centre educatiu i del grup classe a on s'estigui realitzant el practicum. Alguns dels àmbits d'intervenció són: -Coparticipar amb el/la mestre/ a d'aula en la planificació, la implementació i avaluació de les propostes d'activitats. -Planificar, intervenir i avaluar situacions d'ensenyança-aprenentatge, responsabilitzant-se del grup classe en períodes cada vegada més extensos. -Participar en la dinàmica general del centre, activitats compartides, reunions, activitats extraescolars, visites, sortides... Els alumnes participaran en un projecte d'innovació i/o millora implementat o que es vulgui implementar en el centre educatiu a on es realitzin les pràctiques. El projecte s'haurà acordat previament entre la universitat i el centre educatiu. Per elaborar el projecte de millora i/o innovació cal que el treball es realitzi en grup, així a cada centre educatiu hi assistiran, de forma general, un mínim de tres alumnes i un màxim de sis, tot i que en funció de les característiques específiques del centre i del nombre d'alumnes es podrien fer excepcions a criteri de la comissió de pràctiques.
Criteris d'avaluació	Els tutors de la universitat i del centre realitzaran una avaluació conjunta per tal de valorar les competències assolides per l'alumne i complimentaran l'informe d'avaluació. Durant el període de pràctiques es valorarà el grau d'assoliment de les competències, entre d'altres: - la capacitat d'observació i interpretació, - les estratègies de recerca i maneig de la informació rellevant, - la capacitat de dissenyar el processos d'ensenyament-aprenentatge en relació a la dinàmica de la classe i al projecte de millora, - la participació activa en les activitats, - la capacitat de saber avaluar els processos d'ensenyança-aprenentatge, - les habilitats comunicatives i socials en relació als infants, l'equip de professionals i les famílies, - la capacitat per identificar els punts forts i els punts febles i desenvolupar estratègies per minimitzar les limitacions pròpies - la capacitat de reafirmació dels interessos i les motivacions professionals, així com la configuració d'un estil docent amb una sòlida estructura de valors - l'anàlisi, reflexió i crítica constructiva tant de les pròpies actuacions com les dels altres - la capacitat de resolució de problemes L'informe del tutor del centre ha de tenir una nota mínima de 5 per poder aprovar l'assignatura.
Percentatge de la qualificació final:	45% amb qualificació mínima 5

Tutories

Modalitat	Tutories ECTS
Tècnica	Altres procediments (no recuperable)
Descripció	Les tutories esdevenen un element imprescindible per el seguiment de l'aprenentatge personalitzat que realitzen els alumnes durant les pràctiques. És així que s'hauran d'organitzar diverses modalitats de tutories: *entre el professorat de la universitat i els tutors dels centres educatius,*entre el professorat de la universitat

Guia docent

i l'alumnat,*entre els tutors del centre i l'alumnat. Durant el període de pràctiques es realitzaran un mínim de tres tutories presencials entre l'alumnat i el professorat de l'universitat.

criteris d'avaluació Es valorarà l'assistència i participació activa en les reunions de tutoria durant el Practicum I amb el mestre tutor del centre i el professor tutor de la universitat, així com el lliurament de les tasques sol·licitades.

Percentatge de la qualificació final: 5% amb qualificació mínima 5

Informe individual

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (recuperable)
Descripció	L'alumne/a haurà d'elaborar individualment dos documents d'anàlisi i reflexió: *sobre les pràctiques realitzades que inclourà l'anàlisi del grup classe que es lliurarà a mig període*una reflexió individual del propi procés d'aprenentatge que es lliurarà al finalitzar les pràctiques. En el manual de pràctiques es detallaran la descripció i les dates de lliurament de d'aquests documents.
criteris d'avaluació	Els criteris que es tendran en compte a l'hora d'avaluar la memòria seran, entre d'altres: <ul style="list-style-type: none">• els aspectes formals de l'estructura i presentació• la capacitat reflexiva i crítica constructiva• La capacitat de síntesi• L'argumentació clara i coherent• El rigor en l'anàlisi i la presentació de dades

Percentatge de la qualificació final: 15% amb qualificació mínima 5

Informe grupal

Modalitat	Estudi i treball autònom en grup
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (recuperable)
Descripció	El grup d'alumnes que realitzin les pràctiques en el mateix centre hauran d'elaborar un document d'anàlisi i reflexió del centre que hauran de lliurar a mig període del pràcticum.
criteris d'avaluació	Els criteris que es tendran en compte a l'hora d'avaluar la memòria seran, entre d'altres: <ul style="list-style-type: none">• els aspectes formals de l'estructura i presentació• la capacitat reflexiva i crítica constructiva• La capacitat de síntesi• L'argumentació clara i coherent• El rigor en l'anàlisi i la presentació de dades

Percentatge de la qualificació final: 10% amb qualificació mínima 5

Informe Projecte de millora

Modalitat	Estudi i treball autònom en grup
Tècnica	Informes o memòries de pràctiques (recuperable)
Descripció	Els alumnes que realitzin les pràctiques en el mateix centre hauran d'elaborar un document de disseny, elaboració i avaluació del projecte millora realitzat en el centre que es lliurarà al finalitzar el període de pràctiques.
criteris d'avaluació	En el projecte de millora es valorarà l'adequació i argumentació en la justificació, l'anàlisi de necessitats i la contextualització del projecte. Es valorarà també, la recerca documental realitzada, la concreció dels objectius i finalitats del projecte, així com les accions realitzades, la qualitat des recursos seleccionats i emprats. Es tindrà en compte la reflexió en relació a les dificultats trobades i la seva resolució, i també la reflexió sobre

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22024 - Pràcticum I (0-3)
Grup	Grup 1, 2S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

els aprenentatges assolits. Es valorarà el procés d'avaluació així com el disseny d'instruments i tècniques per a l'avaluació del projecte.

Percentatge de la qualificació final: 20% amb qualificació mínima 5

Recursos, bibliografia i documentació complementària

A continuació relacionam la bibliografia adient per poder complementar i desenvolupar el treball dels estudiants. A través de l'eina informàtica de la intranet de Campus Extens, Moodle, l'alumne tindrà a la seva disposició tota una sèrie de recursos d'interès per a la seva formació, com ara documents electrònics sobre la matèria elaborats pel professorat responsable de l'assignatura o enllaços a Internet.

Bibliografia bàsica

- Decret 71/ 2008, de 27 de juny, pel qual s'estableix el currículum d'educació infantil a les Illes Balears. Conselleria d'Educació i Cultura Govern de les Illes Balears. <http://boib.caib.es/pdf/2008092/mp177.pdf>
- Decret 131/2008, de 4 de desembre, pel qual s'estableix i regula la xarxa d'escoles infantils i els serveis per a l'educació de la primera infància de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i es crea l'Institut per a l'Educació de la Primera Infància.
- <http://boib.caib.es/pdf/2008169/mp62.pdf>
- Comissió Europea. Xarxa d'Atenció a l'Infància (1996). "40 Objectius de qualitat en els serveis per a la infància"

Bibliografia complementària

- AA.VV. (2000). *Jugar y aprender: talleres y experiencias en Educación Infantil*. Barcelona: Octaedro.
- Anton, M. i Moll, B. (coords.). (2000). *Educación Infantil. Orientaciones y Recursos (0-6 años)*. Barcelona: Ciss Praxis.
- Bassedas, E, Huguet, T i Solé, I. (1996). *Aprender i ensenyar a l'Educació Infantil*. Barcelona: Graó.
- Bosch, E. (1998). *El plaer de mirar*. Barcelona: Actar.
- Bunk, G.P. (1994). La transmisión de las competencias en la formación y el perfeccionamiento profesionales en la RFA. *Revista Europea de Formación Profesional*, 2, p. 8-14.
- Capell, D., Falgas, M., Pèlach, I., Ribot, D. i Feu, J. (2002). *El diari de pràctiques* (doc. policopiat) Universitat de Girona.
- Cepi, G. i Zini, M. (1998). *Bambini, spazi, relazioni. Metaprogetto di ambiente per l'infanzia*. Módena: Reggio Children.
- Darder, P. i Mestres, J. (coords.). (1994). *Avaluació de Centres d'Educació Infantil. ACEI. Guia d'aplicació*. Barcelona: Dossiers Rosa Sensat.
- David, M. i Appel, G. (1986). *La educación del niño de 0 a 3 años*. Madrid: Narcea.
- Díez, M.C. (1999). *Un diario de clase no del todo pedagógico*. Barcelona: La Torre.
- Díez, M.C. (2013). *10 ideas clave: la Educación Infantil*. Barcelona: Graó.
- Elliot, J. (1990). *La investigación-acción en educación*. Madrid: Morata.
- Escuelas Infantiles de Reggio Emilia (1995). *La inteligencia se construye usándola*. Madrid: MEC-Morata.
- Falk, J. (2005). La conquesta de l'autonomia. Col.lecció Temès d'infància. Rosa Sensat. Barcelona.
- Figueras, C. i Pujol, M. A. (1988). *Els racons de treball*. Barcelona: Eumo.
- Garaigordobil, M. (1990). *Juego y desarrollo infantil*. Madrid: Seco Olea.
- Garzón, M. i Martínez, S. *La práctica de los rincones con niños de 2 a 6 años*. Madrid: Documentos para la Reforma. Ministerio de Educación y Ciencia.
- Gimeno, J. i Pérez Gómez, A. (1992). *Comprender y transformar la enseñanza*. Madrid: Morata
- Giovannini, D. (2004). *Les activitats a l'escola bressol*. In-fàn-ci-a, 136, 15-22

Any acadèmic	2016-17
Assignatura	22024 - Pràcticum I (0-3)
Grup	Grup 1, 2S, GEDI, GEI2
Guia docent	A
Idioma	Català

- Goldschmied, E. i Jackson, S. (2000). *La educación infantil de 0 a 3 años*. Madrid: Morata.
- Gonzalez, R. i Latorre, A. (1987). *El mestre investigador. La investigació a l'aula*. Barcelona: Graó.
- Harms, T. i Clifford, R. (1990). *Escala de valoración del ambiente en la infancia temprana*. Madrid: Aprendizaje-Visor.
- Hernandez, F. i Ventura, M. (1992). *La organización del currículum por proyectos de trabajo*. Barcelona: MIE.
- Hernandez, M. i Sánchez, M. (2000). *Educación artística y arte infantil*. Madrid: Fundamentos.
- Hoyuelos, A. (2004). *La ética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi*. Temas de Infancia. Rosa Sensat. Octaedro. Barcelona.
- Hoyuelos, A. (2005). *La estética en el pensamiento y obra pedagógica de Loris Malaguzzi*. Barcelona. Octaedro/Rosa Sensat.
- Jiménez, N. i Molina, L. (1989). *La escuela infantil. Lugar de acción y de cooperación*. Barcelona: Laia.
- Majem, T. i Odena, P. (1993). *El joc de la descoberta*. Barcelona: Temes d'Infància. Rosa Sensat.
- Majem, T. i Odena, P. (2005). *La panera dels tresors. Una activitat per al primer any*. DVD. Temes d'infància. Rosa Sensat. Narcelona.
- Mir, M.L. (2003). Un instrumento de medida sobre la gestión de clase (CGCI). A measuring instrument for classroom management. *Revista electrónica de Investigación Psicoeducativa y Psicopedagógica*. Universidad de Almería <http://investigacion-psicopedagogica.org/revista/>
- Santos Guerra, M. A. (1990). *Hacer visible lo cotidiano. Teoría y práctica de la evaluación cualitativa en los centros escolares*. Madrid: Akal.
- Silveira, M.C. (2002). *Rutines, activitat a l'escola*. Temes d'infància. Barcelona: Rosa Sensat.
- Vila, B. i Cardo, C. (2005). *Material sensorial (0-3 años). Manipulación y experimentación*. Barcelona: Graó.
- Zabalza, M.A. (1991). *Los diarios de clase*. Barcelona: PPU
- Zabalza, M.A. (2005). *Competencias personales y profesionales en el Practicum*. <http://webs.uvigo.es/poio/poio/index.htm> VIII Symposium Internacional sobre el Practicum. Poio.